

Adamikné Jászó Anna: ***33 téma a szövegértő olvasás fejlesztésére***

Igazat kell adnunk Adamikné Jászó Annának, amikor arra figyelmeztet, hogy kapkodó korban élünk, a videoklippek, az elaprózott információk korában, a fiatalok nehezen látják összességében, teljességében a világot. Az akciófilmek és tévébemondók harsány tömondatai mellett a modern környezetünk is felületességre nevel. Pedig bármilyen dolognak, eseménynek, tételnek a megértése csak elmélyült tanulással, nyugalommal, szemlélődéssel, gondolkodással érhető el. S az érettségire készülőknek éppen ilyen tevékenységre van szükségük, s az ismertető két könyv ehhez nyújt hathatós segítséget.

Anyanyelvi oktatásunk a nyelvi és irodalmi tananyag, a nemzeti és az európai műveltségünk átadásával együtt a képességek fejlesztését tűzte ki célul. Ezért került a magyar nyelv és irodalom érettségi vizsgájának előterébe a szóbeli és írásbeli szövegalkotás és a megfelelő szövegértés. Tanítványaink megismerik a kommunikációs modellt, de sokan bevallják, hogy olvasmányaikat nem szeretik, nem olvasnak. Az okokat s főleg a következményeket kutatók hada keresi, próbálja magyarázni. Talán az egyik ok az – véli Adamikné Jászó Anna –, hogy elfelejtettük: lélektől lélekig száll az üzenet, ahogyan Tóth Árpád foglalta költeményébe.

Ezt az üzenetet érzem felhangzani a címben jelzett kötetekben, s ajánlom őket minden középiskolai tanuló és tanáraik figyelmébe.

Az érettségi tételek ismeretanyagának összegyűjtése eddig is hatalmas erőfeszítéseket kívánt a vizsgára készülő tanulóktól, amelyekre segítség nélkül alig voltak képesek. Ezért jelent meg (több mint egy évtizede) a tételkidolgozást segítő, könnyítő Corvina-kiadvány, s most ennek felújított, átdolgozott változata. A témakörök és a tételek sorát a Biblia nyitja és az Örkény Istvánt, az ezredvég irodalmát és az irodalom határterületeit bemutató lecke zárja. E gazdag ismeretanyag elsajátítása s a jobb felkészülés érdekében a hét neves szaktanár – többféle módszerrel – felvázolják az írásbeli szöveg megértéséhez vezető legfontosabb lépéseket: a kommunikációs helyzetbe kell behelyezkedni, a szöveg haladási irányának felmérése után a szöveg fő egységeit kell elkülöníteni, s a részletek tüzetes tanulmányozása során megérteni a szöveget. Szempontsorokat kapunk a lírai, az epikai és a drámai alkotáshoz. A szövegalkotás lépései – témaválasztás, szövegtípus megválasztás, a mondanivaló kialakítása, a szövegmenet megtervezése s a kidolgozás – után az esszéíráshoz, egy érvelő szöveg megfogalmazásához s az összehasonlító és keresztmetszet jellegű

feladatok elkészítéséhez nyújtanak hathatós támpontokat a szerzők. Az írókra, az irodalmi korszakokra vonatkozó legszükségesebb adatokat időrendi vázlat tartalmazza.

Adamikné Jászó Anna könyve is megkísérli fejleszteni a napjainkban sok gondot okozó szövegértő, értelmező, kreatív olvasást, megkísérli elmélyíteni a középiskolai tananyagot, közelebb hozni az alkotó lelkületét olvasója lelki világához. Foglalkozik az ismeretközlő (nem művészi) szövegek, az ábrák, grafikonok olvastatásával, de az érvelésre is hangsúlyt helyez. Egyben eligazítás is akar lenni a mai gyermek számtalan kérdésére. A 33 téma közül csupán ízelítőül néhányat: *Csak az ember olvas, A nyitott mű, Rejtett tartalmak, Az igazságnak, ha titok, ha szakad, győznie kell, A líra a csodálkozásból született, Nyelvtörők, Anyanyelvi őrvjárat, Ábrák és képek olvasása...* A szövegekhez adatoló, nyomozó, bíráló, kreatív olvasást ajánló jelek társulnak, illetve erőpróba vagy háttérismeret, vagy éppen vita céljára választotta ki a szerző a szöveget.

A szövegek szerzői közül Andersen, Áprily Lajos, Babits Mihály, Csukás István, Dsida Jenő, Gárdonyi Géza, Jókai Mór, Petőfi Sándor, Tolsztoj, Wass Albert és sok más neves alkotó nevét említhetjük. A szövegek – könyvebbek, nehezebbek – választhatók, és mindegyik után kérdések, feladatok az irányadók, de természetesen az olvasók vagy a felkészítő tanárok kérdései, megállapításai szintén helyet kaphatnak a tanórán, a felkészítő tevékenységeken.

A könyv használóinak a szerző néhány jó tanáccsal is szolgál. Az olvasásról szükséges ismeretek közül az olvasástechnika, a háttérismeret, a szöveg egységek megértése s a szövegértés mélységei fontosságát tudatosítja, hangsúlyozza, hogy sohase közelítsünk előítélettel egy műhöz. Minden alkotás megérdemli a minimális tiszteletet azzal, hogy figyelmesen elolvassuk, s ha megértettük üzenetét, utána mondhatunk véleményt.

A szövegalkotásról, a fogalmazásról szólva Adamikné Jászó Anna arra figyelmeztet, hogy az írónak, az érettségi szöveg megalkotójának is el kell döntenie, miről és hogyan akar írni, ismernie kell az írásmű tárgyát, célját, meg kell választania a megfelelő, az olvasó műveltségéhez igazodó hangnemet, el kell döntenie, milyen sorrendben és mekkora terjedelemben szeretné megírni szövegét. A tanácsok érintik a fogalmazási típusok, az elbeszélés, a folyamatleírás, a leírás, az emlékirat, a napló és az önéletrajz, az értekezés s a levél műfaji, szerkezeti kérdéseit.

Reméljük, sőt kívánjuk, hogy a Dantéra és Kodályra utaló 33 témát és az 52 irodalmi tételt tartalmazó két könyvet sok diák fogja haszonnal forgatni, s az érettségi új követelményrendszeréhez igazodva sikeresen vizsgázik, igazolva, hogy a korszerű tanítás, tanulás során lélektől lélekgig száll az üzenet.

Dr. Málnási Ferenc